

בבא קמא ל"ז

משנה

שור שהוא מועד למינו ושאינו מועד לשאינו מינו, מועד לאדם ואינו מועד לבהמה, לקטנים⁷¹ ואינו מועד לגדולים, את שהוא מועד לו משלם נזק שלם, ואת שאינו מועד לו משלם חצי נזק.

שאלו תלמידיו של רבי יהודה את רבי יהודה, מה דינו של שור שנגח בשלשה שבתות⁷², האם כיון שהוא בטל ממלאכתו בשבת הוא מועד רק לנגוח בשבתות. אמר להם, לשבתות משלם נזק שלם, לימות החול משלם חצי נזק. אימתי הוא תם? משיעבירו בפניו שוורים בשלש שבתות⁷³ ולא נגח, חוזר לתמותו⁷⁴.

גמרא

רב זביד אמר ואינו מועד שנינו אמר רב זביד, ואינו מועד שנינו, כלומר השור מועד רק למינו כשהעבירו לפניו שלש פעמים בהמות שלא ממינו ולא נגח, אבל בסתם הוא מועד לשאינו מינו⁷⁵. ורב פפא אמר אינו מועד שנינו, שור שנגח ג' פעמים אינו מועד בסתם למין אחר. רב זביד דייק מהסיפא, מועד לקטנים ואינו מועד לגדולים. אם נאמר ששנינו ואינו מועד אבל בסתם הוא מועד גם לשאינו מינו, התנא משמיע שהוא מועד גם מקטנים לגדולים. אבל אם אינו מועד שנינו ובסתם אינו מועד לשאינו מינו מה החידוש בדין הזה, הרי אם השור אינו מועד בסתם מקטנים לקטנים ממין אחר, בודאי שהוא אינו מועד מקטנים לגדולים. ורב פפא יאמר שיש בסיפא חידוש, שהיינו אומרים שכיון שהשור פרץ באותו המין הוא מועד גם לגדולים מאותו המין.

ר' פ' אמר אינו מועד שנינו ורב פפא דייק מהרישא, מועד לאדם אינו מועד לבהמה. אם נאמר אינו מועד שנינו ובסתם אינו מועד התנא משמיע בדין הזה שאינו מועד בסתם אפילו מאדם לבהמה. אבל אם אינו מועד שנינו, ובסתם הוא מועד, אין חידוש בדין הזה מפני שאם הוא מועד בסתם מבהמה לבהמה ממין אחר, בודאי שהוא מועד מאדם לבהמה⁷⁶. ורב זביד

71 רש"י מפרש לעגלים.

72 בירושלמי מפרש מפני שראה אותם לבושים במלבושים אחרים. תוס'.

73 אפ' שר"י אמר בפרק ראשון כיצד חוזר בו היינו אומרים שכיון שהוא מועד רק לבתות לא צריך חזרה כל כך. ולפירוש רש"י שאומר שמוכד לשבתות מפני שראה שאינם עושים מלאכה אפילו אם שבתו ממלאכה ביום חול והשור לא נגחם היא חזרה. תוס'.

74 ואם יגח אחר כך בשבת דינו כשור תם. רש"י.

75 ואפילו מבהמה לאדם רב זביד אמר לקמן בדרך מ"א כגון שהרג ג' בהמות ומכאן שמועד לבהמה הוא מועד בסתם לאדם. והיה אפשר לשנות במשנה גם מועד לבהמה ואינו מועד לאדם, להשמיע שהוא מועד בסתם. ושם רב זביד חזר בו מההיא דלקמן. תוס'.

76 במה שאינו נוגח בהמה ואינו מועד משלם ח"נ אין חידוש שהרי פשוט שתם משלם ח"נ. רש"י.

יאמר שהחידוש הוא בחזרה. כשהיה מועד לאדם ומועד לבהמה וחזר בו מבהמה, כשראה בהמה שלש פעמים ולא נגח. חוזר להיות תם ואינו משלם על נגיחת בהמה אלא חצי נזק. והחזרה של הבהמה היא חזרה למרות שלא חזר בו מאדם.

סומכוס אומר מועד לאדם מועד שואלת הגמרא על רב זביד ממה ששנינו, סומכוס לבהמה מק"ו אומר מועד לאדם מועד לבהמה מקל וחומר, ומה לאדם מועד, לבהמה לא כל שכן. ומכאן שתנא קמא שחולק על סומכוס אמר שמועד לאדם אינו מועד לבהמה בסתם. ואומרת הגמרא שרב זביד יאמר שדברי סומכוס נאמרו על חזרה. וסומכוס אמר לתנא קמא, אני חולק על מה שאמרת שחזרה לבהמה היא חזרה אפילו שלא חזר מאדם, אלא שחזרה לבהמה אינה חזרה מקל וחומר מאדם, אם השור לא חזר מאדם כל שכן שלא חזר מבהמה.

רב אשי מדייק כרב זביד רב אשי אמר, יש ראייה ממה ששנינו במשנה, אמרו לפני מהסיפא אמרו לפני ר"י רבי יהודה, מה הדין בשור שמועד לשבתות ואינו מועד לחול? אמר להם, לשבתות משלם נזק שלם, לימות החול משלם חצי נזק. אם 'ואינו מועד שנינו', תלמידיו של רבי יהודה שאלו אותו מה הדין כשהשור נגח בשבתות שלש פעמים והועד לשבתות, ולא נגח בימי החול. והוא ענה להם שאינו מועד לימי החול. אבל אם אינו מועד שנינו האם תלמידיו של רבי יהודה לימדו אותו מה הדין?! וגם קשה במה רבי יהודה ענה להם, הרי גם הם אמרו שאינו מועד לימי החול!

ר' ינאי מדייק מהרישא את שמועד לו ו' ינאי מדייק מהרישא את שמועד לו משלם נ"ש את שאינו מועד משלם ח"נ שנינו גם מהרישא. את שמועד לו משלם נזק שלם ואת שאינו מועד משלם חצי נזק. אם נאמר ואינו מועד שנינו, אגב מה שהתנא אמר ואינו מועד משום הדיוק, אבל בסתם הוא מועד, הוא מפרש במה הוא מועד ובמה אינו מועד. אבל אם אינו מועד שנינו, והתנא פסק ואמר שבסתם אינו מועד אלא למה שהועד. האם עד עכשיו לא ידענו שמועד משלם נזק שלם ותם משלם חצי נזק!.

ואם תמצא לומר כדברי רב פפא שאמר שאינו מועד בסתם לשאינו מינו, נגח שור וחמור וגמל נעשה מועד לכל. ולא צריכים העדאה לכל מין מכיון שנעשה מועד

על ידי נגיחת שלשה מינים.

תנו רבנן ראה שור נגח שור ולא נגח, שור נגח שור ולא נגח, שור נגח שור ולא נגח, נעשה מועד לסירוגין לשוורים.

תנו רבנן ראה שור נגח, חמור לא נגח, סוס נגח, גמל לא נגח, פרד נגח, ערוך לא נגח, נעשה מועד לסירוגין לכל. נעשה מועד לכל.

הספק בנגח שור ושור חמור הסתפקו בגמרא, נגח שור ושור, נגח חמור ונגח גמל⁷⁷. האם מטילים את השור האחרון שנגח כלפי

השוורים והוא מועד לשוורים ולא לשאר המינים. או שמטילים את השור האחרון כלפי החמור והגמל וכיון שנגח שור חמור וגמל הוא נעשה מועד לכל המינים. ואם תמצא לומר שבמקום שהתחיל לנגח שוורים מטילים את השור האחרון שנגח כלפי השוורים, ואינו מועד לכל המינים. מה הדין כשנגח חמור וגמל ושור ושור. האם מטילים את השור שנגח אחרי החמור והגמל כלפי החמור והגמל ונעשה מועד לכל. או שמטילים אותו כלפי השוורים שנגח אחר כך ונעשה מועד לשוורים ואינו מועד לשאר המינים⁷⁸.

שבת שבת ושבת אחד בשבת ושני בשבת בנגח בשבת ובשבת ובאחד בשבת ובשני בשבת. האם מטילים את הנגיחה האחרונה

בשבת אחרי שתי הנגיחות הראשונות שנגח בשבת והשור הועד לשבתות ולא לימות החול. או שמטילים אותה אחרי הנגיחות שנגח ביום ראשון וביום שני ונעשה מועד לכל הימים. ומה הדין בנגח בחמישי בשבת ובערב שבת ובשבת ובשבת ובשבת. האם מטילים את הנגיחה הראשונה שנגח בשבת אחרי שתי הנגיחות הראשונות ונעשה מועד לכל הימים, או שמטילים אותה לנגיחות שנגח בשבתות ונעשה מועד לשבתות ולא לשאר הימים. ונשארה הגמרא בתיקון. אם שור נגח שור יום ט"ו בחדש ויום ט"ז בחדש הבא ויום י"ז⁷⁹ בחדש שאחריו הדבר תלוי במחלוקת רב ושמואל. במה ששנינו במסכת נדה. אשה שהיתה רגילה לראות קודם דם בזמנים אחרים וראתה דם ביום ט"ו וחדש זה, וחזרה וראתה ביום ט"ז בחדש הבא, וחזרה וראתה ביום י"ז בחדש שאחריו, רב אמר קבעה לה וסת לדילוג. ושמואל אמר עד שתשלש⁸⁰ בדילוג⁸¹.

77 כגון שראה בהמות אחרות בין השורים הראשונים ולא נגחן, וכן בבעיה השניה בין השוורים האחרונים. וכל הסוגיה כרב וביד. ולא כהרי"ף שהסביר את כל הסוגיה לפי רב פפא. תוס'.

78 ר"י. ר"י מפרש שיש מקום לומר שמטילים את נגיחת השור כלפי הנגיחות הראשונות, או שמטילים אותו כלפי הנגיחות שנגח שוורים ולא כלפי מה שנגח מינים אחרים. תוס'.

79 אם שור נגח ג' פעמים בט"ו לחדש הוא מועד לד"ה משום שהיום בחדש הוא הגורם. וכן בנדה שראתה ג' פעמים בט"ו לחדש אפילו שיש רק שתי פעמים הפרש של שלשים יום, מפני שלא סוף ל' יום גורם אלא יום ט"ו בחדש, כמו ראייה ג' פעמים בראש חדש שקובעת וסת. תוס'.

80 כדי שתראה שלש ראיות אחרי דילוג, מפני שהראיה הראשונה לא היתה בדילוג. רש"י.

81 רב אמר אחרי שראתה ב"ז לחדש בפעם השלישית דיה שעתה ואינה מטמאה טהרות מעת לעת. ושמואל אמר

רבא אמר, שאם שור ששמע קול שופר ונגח, שמע קול שופר ונגח, ושמע קול שופר ונגח נעשה מועד לשופרות. ואם שמע קול שופר ונגח פעם רביעית, משלם נזק שלם. והחידוש בדברי רבא הוא, שהשור נעשה מועד ולא אומרים שהשור נגח מחמת סיוט משום שהוא נבעת מקול התקיעה.

משנה

שור של ישראל⁸² שנגח שור של הקדש, ושל הקדש שנגח לשור של הדיוט פטור שנאמר "שור רעהו" ולא שור של הקדש. שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור⁸³. ושל כנעני שנגח שור של ישראל, בין תם ובין מועד משלם נזק שלם⁸⁴.

גמרא

המשנה שלא כר"ש בן מנסיא שמחייב אומרת הגמרא, שמשנתניו אינה כרבי שמעון בן מנסיא. ששנינו בברייתא, חכמים אומרים שור של הדיוט שנגח שור של הקדש, ושל הקדש שנגח לשור של הדיוט פטור, שנאמר: "שור רעהו" ולא שור של הקדש. רבי שמעון בן מנסיא אומר, שור של הקדש שנגח שור של הדיוט שנגח לשור של הדיוט פטור, ושור של הדיוט שנגח לשור של הקדש בין תם ובין מועד משלם נזק שלם. ומבררת הגמרא, מה סובר רבי שמעון בן מנסיא, אם "שור רעהו" דוקא, ולא שור של הקדש. אפילו שור של הדיוט שנגח לשור של הקדש יהיה פטור. ואם "שור רעהו" לאו דוקא, ואפילו שור של הקדש, גם שור של הקדש שנגח שור של הדיוט יהיה חייב?

אם לומדים בק"ו דיו לבא מן הדיו ואין לומר שרבי שמעון בן מנסיא סובר ש"שור להיות כנידון וישלם ח"נ רעהו" דוקא, ולא שור של הקדש. ולומדים ששור של הדיוט שנגח שור של הקדש חייב בקל וחומר. אם שור של הדיוט שנגח שור של הדיוט חייב, קל וחומר שששור של הדיוט שנגח שור של הקדש חייב. מפני שאומרים 'דיו לבא מן הדין להיות כנידון'. וכמו שבשור של הדיוט שנגח שור של הדיוט משלם בתם חצי נזק, כך גם כשנגח שור של בהקדש ישלם חצי נזק ולא נזק שלם!.

אלא אמר ריש לקיש הכל היו בכלל נזק שלם. וכשהכתוב פרט ואמר "רעהו" בשור תם למדנו שרק שור רעהו משלם בתם חצי נזק, אבל בהקדש משלם נזק

עד שתשנה בדילוג. לא קבעה לה וסת קבוע עד שתראה פעם רביעית בי"ח לחדש הרביעי לפי רב השור נעשה מועד בשלש נגיחות לדילוג, ומשלם נזק שלם בפעם השלישית ולשמואל אינו מועד עד שיגח בפעם הרביעית בי"ח לחדש הבא. לפי רש"י שמפרש לשיטתו בפ' כיצד הרגל שבנגיחה השלישית משלם נ"ש. והתוס' לעיל אמרו שרש"י חזר בו מפירושו. והתוס' סוברים שלרב משלם נ"ש בנגיחה הרביעית ולשמואל בנגיחה החמישית. אבל בגמ' לעיל ראה שור ונגח שור ולא נגח שור ונגח וכו' לא מתיישב אפילו לפי רב אם לא שנחלק בין סירוגין של ימים לבין סירוגין של שורים. מהרש"א.

82 הגהות הב"ח מגיה שור של הדיוט.

83 הרמב"ם כתב ע"פ הירושלמי, מפני שהכנענים אינם מחייבים את האדם לשלם על מה שבהמתו הזיקה.

84 הרמב"ם כתב שהוא קנס מפני שאינם נזהרים לסלק את המזויקים, כדי שישמרו את בהמתן שלא תזיק.

שלם בין בתם ובין במועד. ולא אומרים שהכתוב בא לפטור שור שנגח שור של הקדש, שאם כן הכתוב "רעהו" היה צריך להכתב במועד⁸⁵.

85 אבל שור של הקדש שנגח שור של הדיוט פטור מפני שאי אפשר לומר שהוא יה בכלל מועד מפני שלא יכול להתקיים בו "והועד בבעליו" וכ"ש בתם שכתוב בו "שור רעהו". לפי לשון ראשון ברש"י. ובלשון אחר מפי המורה, ריש לקיש אמר הכל היו בכלל נ"ש להוציא מן הקל וחומר. רש"י.

